

Придністров'я — самопроголошена республіка у Східній Європі, яка вузькою смужкою розтягнулась вздовж лівого берега Дністра між Україною та Молдовою. На протязі останніх 30-ти років статус цього невизнаного цивілізованим світом державного утворення визначається інтересами інших держав, здебільшого РФ та Молдови, а дискусії навколо цього питання переросли у довготривалий конфлікт. У цьому есе розглянемо основні аспекти геополітики та геостратегії Придністров'я в умовах реалій останніх десятиліть.

Але насамперед треба зробити невеликий екскурс в історію. Конфлікт, який поклав початок створенню самопроголошеної республіки, виник незадовго до розпаду СРСР — у 1990 р. В той час Придністров'я входило до складу Молдавської РСР, але значну частину його населення складали не молдовани, а українці та росіяни. Коли, відчуваючи швидкий розпад СРСР, офіційна влада у Кишиневі стала розглядати ідею возз'єднання Молдови з Румунією (до Другої світової війни вона входила до складу Румунського королівства), політичні еліти Придністров'я, які перебували під впливом Москви, виступили проти такого кроку та висловили бажання створити у регіоні незалежну республіку.

У 1990 році в Придністров'ї відбувся референдум, на якому місцеве населення підтримало ідею незалежності регіону та створення Придністровської Молдавської Республіки (ПМР). Однак офіційний уряд Молдови результатів референдуму не визнав.

Навесні 1992 році це призвело до бойових дій між місцевими сепаратистами, яких активно підтримувала Москва, та молдавською армією. Користуючись чисельною перевагою у силі, російські війська жорстоко придушили збройний конфлікт. Влітку того ж року між РФ та Молдовою був підписаний договір про перемир'я. Під приводом захисту місцевого російськомовного населення Кремль ввів у ПМР свій військовий контингент, який знаходиться там вже 30 років.

Весь цей час Придністров'я перебуває під фактичною військовою окупацією РФ. Влада в регіоні знаходиться в руках проросійської політичної еліти, яка поширює серед населення кремлівську пропаганду про “західних ворогів” та “братні народи”.

Самопроголошена ПМР не була визнана жодною країною світу за виключенням Нагірного Карабаху, Північної Осетії та Абхазії, тобто сепаратистських державних утворень з невизнаним статусом, до появи яких так само приклала руку РФ. Молдова вважає придністровський регіон своєю територією. Через конфлікт Придністров'я опинилось в ізоляції від цивілізованого світу та включено у список підсанкційних держав. В Придністров'ї повністю відсутні міжнародні інвестиції. Це значною мірою відобразилось на його геополітичному та геостратегічному становищі.

Геополітика Придністров'я — це складна та багатогранна проблема, яка залишається невирішеною вже більше 30 років. Регіон постійно знаходиться на шляху конфліктів та політичних маневрів, що створює багато викликів для зацікавлених сторін.

Невизначений на статус Придністров'я весь цей час цілком влаштовував Росію, адже ця територія знаходиться поблизу кордону з Румунією, яка є країною-учасницею ЄС. Розмістивши у ПМР свою армію, Москва отримала шанс посилити свій вплив на Заході. Крім того, завдяки присутності в Придністров'ї у РФ з'явилась можливість поляризувати суспільство в Молдові та обмежити транзитний потенціал України.

Незацікавленість РФ у вирішенні придністровського конфлікту є однією з головних причин, через яку він досі не подоланий. Періодично Кремль все ж організовував зустрічі на високому рівні, які мали свідчити про його прагнення допомогти Придністров'ю, але проводились вони більше для підняття статусу, ніж заради вирішення проблеми. Так, в 1997 р. у Москві був підписаний Меморандум про нормалізацію відносин між Молдовою та Придністров'ям, що закріпив статус-кво регіону та встановив зону демаркації між молдавськими та придністровськими силами. Незважаючи на це, стосунки між Придністров'ям та Молдовою залишились напруженими.

Пізніше були проведені численні переговори та спільні зустрічі лідерів країн, зацікавлених у припиненні конфлікту. Наприклад, у 2005 році відбулася зустріч лідерів Молдови та Придністров'я у форматі "5+2" (Молдова, Придністров'я, ОБСЄ, Росія, Україна, США та ЄС), на якій було

досягнуто деяких домовленостей щодо розвитку регіону. Але через низку протиріч між керівництвом обох держав вони виявилися нереалізованими.

У 2020 році внаслідок пандемії COVID-19 Придністров'я опинилось у повній ізоляції не тільки від світу, але й від свого найближчого сусіда Молдови. Це призвело до нових політичних та економічних проблем, зокрема, регіон втратив доступ до ліків та медичної допомоги, з'явилася загроза його економіці, яка через міжнародну ізоляцію й так знаходиться в майже знищеному стані.

У 2021 році, було підписано Угоду про забезпечення функціонування українсько-молдовського державного кордону, яка повинна була покращити торгівлю та співпрацю між країнами та зменшити напруженість у регіоні. Однак збройне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року поклало всі спроби покращити ситуацію нанівець.

До речі, заморожений придністровський конфлікт до недавнього часу влаштовував не лише Росію, але й Молдову та Україну. Регіон став контрабандною чорною дірою, яка приносила непоганих прибутків обома країнам. Крім того, населення Молдови давно змиралося із розділенням країни та не прагнуло до возз'єднання. Кишинів багато років поспіль купує електрику в ПМР, яка там виробляється на місцевій ТЕС на безкоштовному російському газі.

Щоправда, в 2018 році президент Молдови Ігор Додон все ж запропонував свій план розв'язання конфлікту. Він полягав у проведенні референдуму щодо питання реінтеграції невизнаної республіки до складу Молдови та виведенні з території Придністров'я російських збройних формувань. У Тирасполі цей план відкинули, заявивши, що ПМР взяла курс на приєднання до РФ.

Ситуація змінилася 24 лютого 2022 року. Збройна агресія РФ проти України дала чітко зрозуміти, що Придністров'я, на території якого розквартировано понад 1,5 тисячі російських військовослужбовців, а на військових складах зберігається 20 тис. тонн авіабомб та боєприпасів, становить серйозну загрозу безпеці не тільки України, але й Молдови.

Після початку російсько-української війни президент Молдови Майя Санду рішуче осудила РФ та виступила з вимогою виведення російських військ з території Придністров'я. Крім того, вона проголосила курс своєї країни на ЄС та НАТО, що суперечить геополітичним та геостратегічним інтересам ПМР. Як далі буде розвиватись ситуація в регіоні, невідомо, але зрозуміло, що звільняти Придністров'я військовим шляхом Молдова не може, оскільки, за визнанням самої Санду, не має боєздатної армії.

Втім, назвати боєздатними російські військові підрозділи в ПМР також складно, оскільки останні 8 років РФ майже не проводила тут ротації армії. Це сталося через те, що після вторгнення РФ на Донбас Україна заборонила використовувати свою територію для ротацій російського контингенту. Військовим доводилося таємно добиратися до ПМР літаком через Кишинів. Нерідко їх затримували молдовські прикордонники та депортовували. Рядових солдатів почали набирати серед місцевих жителів. З Росії були лише офіцери.

Для України проблема Придністров'я не менш болюча, ніж для Молдови. Після повномасштабного вторгнення РФ на українську територію стало зрозуміло, що Кремль всіма силами буде прагнути отримати сухопутний коридор до підконтрольного йому регіону, щоб зробити на його території ще один плацдарм для нападу на Україну. На щастя, цього агресору не вдалось.

Наразі невідомо, що очікує Придністров'я. Але зрозуміло одне: Україна, як і Молдова, більше не буде миритися із проросійськи налаштованою самопроголошеною республікою по сусідству. Сьогодні розглядаються різні плани, як звільнити регіон від російської присутності. Скоріш за все, проблема вирішиться після поразки Росії у війні, і Придністров'я знову стане частиною Молдови.

Список використаних джерел:

С. Сидоренко. Настав час ліквідувати Придністров'я. Як для цього має і як не може діяти Україна //

<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/12/28/7153269/>

Придністров'я готується до геополітичної “розморозки” //

<https://www.slovoidilo.ua/2015/06/22/statija/bezpeka/prydnistrovya-hotuyetsya-do-heopolitychnoyi-rozmorozky>

У Придністров'ї на план Додона щодо референдуму відповіли, що взяли курс на приєднання до РФ //

<https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/09/21/7087204/>

Сім фактів про Придністров'я, які ви могли не знати //

<https://localhistory.org.ua/texts/statti/sim-faktiv-pro-pridnistrovia-iaki-vi-mogli-ne-znati/>